

jugoslovenskih
nacionalistov

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Masarykova c. 14/II. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 22-07.

Leto V.

Ljubljana, dne 12. decembra 1936.

Št. 31

Premalo se poznamo...

Znano je, da je bivša Avstro-Ogrska najvestnejše delovala na tem, da med južnimi Slovani zaneti male prepirke, iz katerih naj bi se razvila velika mržnja plemen proti plemenu. V tem je imela precej uspeha. Znano so nam umetno ustvarjene borbe med srbskim in hrvatskim plemenom. Nas Slovence pa je ta mačeha držala ob strani, hoteč nas prve ponemčiti, ker smo bili pač številčno najslabši. Da se ne bi naslanjali na mnogo močnejše Hrvate, kar se je že večkrat zgodilo, so nam skušali postaviti ob »hrvatski meji« nekak kitajski zid. Na zelo spreten način so potom nekaterih naših strank in političnih pustoševcev vrgli med nas krilatico: »Proč od Hrvatov! Oni so mnogo manj kulturni od Slovencev in se torej ti ne morejo z njimi družiti, kajti Slovence preveča zapadna kultura.«

Posledice te avstro-ogrške politike preživljamo še danes. Še danes vidijo naši preprosti ljudje, ki doslej še niso imeli priložnosti poglobiti spoznanj svojih jugoslovenskih bratov, v Hrvatih neke divje Balkance in jih zaničujejo kot čisto nekulturne. Še hujše predsodke gojijo proti Srbom.

Z druge strani zopet Hrvati napram Slovincem po prizadevanju Avstro-Ogrske niso gojili kdove kakih simpatij. Oni so v nas gledali Švabo ali Kranjca. Tudi pri njih se dajo posledice tega avstro-ogrškega prizadevanja opaziti še danes. Kdor je živel nekaj časa v Savski banovini in imel opraviti s starejšimi ljudmi, mi bo pritrldil, da se **premnogokrat** Slovence prezirljivo pogleda, češ: »Kaj buš ti bedasti Kranjec!«

Vse to so pojavi, ki nas ne bi smeli razburjati, kajti to so izrastki prošlosti, ki jih mladina ne bi smela več poznati. S staro generacijo bi takih pojavov zmanjkalo. Da, tako bi bilo, če ne bi bilo tajne podtalne propagande, ki sistematično deluje na tem, da se stara, že v bivši Avstro-Ogrski uporabljana sredstva, vzdržujejo še nadalje za rušenje narodnega in morda celo državnega jedinstva. Ta sredstva uporabljajo prav vsi sovražniki Jugoslavije. Uporabljajo jih v prvi vrsti privrženci Habsburgovcev, bilo avstrijski ali madžarski. Uporabljajo jih komunisti, da z njimi sejejo razdor in rušijo Jugoslavijo tako, kakor je. Uporabljajo jih nam sovražne države po starem geslu »Divide et impera« (»Razdvoji in vladaj!«).

Nekatere bivše politične stranke so si to staro avstro-ogrsko metodo uvezle v svoj partizanski prapor in šle z njo med narod kot prvo točko programa. — In tako se to staro sredstvo za rušenje narodnega edinstva Jugoslovenov vleče kot črna nit skozi novejšo našo zgodovino vse do današnjih dni. Onega, ki je energično posegel vmes, ni več in zopet si zadnje čase državni sovražniki prizadevajo bolj kot kdaj zasejati med narod staro parolo. Da ji naseda tudi mladina, to nas skrbi.

Zato smatramo za potrebno povzdigniti glas in opozoriti našo mladino na ozadje in na kulise, izza katerih prihajajo taka gesla. Smatramo za potrebno pozvati vse tiste, ki imajo kakršnekoli predsodke proti našim bratom sohranjanom, da jih spoznavajo. Naj se poglobe v njihovo zgodovino in v njej najdejo vse tiste vzroke, radi katerih so naši južni bratje zaostali v takozvani kulturi. Naj iz zgodovine spoznajo vse tiste silne borbe, ki so jih morali ti bratje izvojevati, braneči vzhodne meje Evrope pred invazijo Azijatov. Naj se podajo med nje in naj na licu mesta spoznajo te dobre, nepokvarjene člane velike slovanske družine in prišli bodo končno do prepričanja, da spadamo mi vsi v to veliko slovansko družino, ker smo iz nje izšli in nas vežejo na njo ne samo življenjski pogoji, temveč tudi le nam Slovanom lastna slovanska narava in naša skupna slovanska kultura.

Kdor misli drugače, je zastrupljen s tujimi vplivi in škodljivec našega lastnega naroda ter bo treba z njim temu primerno postopati.

Misli ob letošnjem 1. decembru

Pred letom 1848. se ni nikomur sanjalo o kaki državi ali kraljestvu Sloveniji. Za take sanje ni bilo 1. **zgodovinskih tradicij**, ker še nikoli taka država z natančno določenimi slovenskimi mejami obstojala ni; 2. **časovnih dogodkov**, ki bi omogočali ali celo zahtevali tako samoslovensko državo z glavnim mestom, vlado, narodom, mejami in vsemi tistimi ureditvami, ki tvorijo državo.

Ko je naš narod prišel v svojo sedanjo domovino, so bile te pokrajine večinoma prazne, zato se je zaril in razgubil po alpskih dolinah in kmalu izgubil tudi medsebojno vez, tako da ni ustvaril nikake večje popolnoma samostojne, po obliki in obsegu natančno določene in omejene države. (Karatansko vojvodstvo in panonska kneževina je bilo le dvoje začasnih državnih tvorb, ki pa nista v sebi združili vsega naroda in jima je tudi sicer — vkljub demokraciji — manjkalo marsikaj, kar zahteva pojem narodne države!) Zato je tuja kolonizacija in pritisk od nemške, italijanske in madžarske strani lahko krčil slovenske meje in si osvajal kos za kosom.

V teku stoletij so na teh krajih, kjer so se naselili Slovenci, nastale neke zgodovinsko-zemljepisne tvorbe, pri katerih so bolj odločale naravne gorske kakor pa narodne meje. Tako so nastale: Koroška, Štajerska, Kranjska, Goriška itd. Ko so te pokrajine pripadle Avstriji, so nastale iz njih državne kronovine, ki so na zunanji izgledale popolnoma nemške. Kdo bi si mogel iz njih zasanjati — Slovenijo!

Ko je prišel Napoleon in ustvaril **Ilirijo**, je bil to prvi poizkus na naših tleh ustvariti nekako samostojno državo, ne oziraje se na zgodovinske meje. Žal, da se tudi narodne niso upoštevale. Toda Napoleon je obnavljal stare države, pri nas pa ni mogel obnoviti, česar bilo ni. Zato je njegova Ilirija obnovila stare Ilirije le po imenu, ker natančnih meja stare Ilirije nihče ni poznal. Napoleon je Ilirijo prikrojil po svoje, kakor jo je potreboval, kljub temu jo je prikrojil tudi nam precej primerno — a kaj, ko njenega pomena zapopadli nismo, kar je bilo vsled naše preteklosti razumljivo.

Ko je Napoleon odšel, je ostal za njim še vedno **ilirski gubernij**, ki je združeval vsaj del slovenskih dežel in hranil v sebi spomin na Napoleonovo Ilirijo. A niti to ni vzbudilo v nikomer kakih načrtov o skupni slovenski državi ali vsaj združitvi slovenskih krajev pod eno upravo. Saj je celo v slovstvu le težko prevladovalo skupno slovensko ime nad pokrajinskimi. Zato ni čudno, da tudi vlada ni posebno vztrajala na tem ilirskem guberniju — ki je vendar le spominjal na Napoleona in ko so neki mladi ljudje začeli nekaj govoriti o ilirizmu, skupnosti itd. — ga je — ukinila.

Šele leta 1848. se je v glavah mladih navdušenih slovenskih ljudi na Dunaju rodila misel **Zedinjene Slovenije**. Sicer je moral vsak človek, ki je pogledal na zemljevid, obupati pri tej misli: kje so naše meje? Ali bodo sosedje, ki so nam tisoč let vladali, do-

volili, da vzamemo svoje. In kako naj se imenuje ta Slovenija? Kraljevina?

Toda takrat v začetku revolucije leta 1848. je bilo razpoloženje na Dunaju tako, da se je zdelo vse mogoče. Svoboda, konstitucija, narodnost! Vsakemu svoje in vsem državljan-ske pravice!... Preureditev države po narodnostih!

A to je trajalo le par tednov — potem pa so naenkrat Nemci okrenili: Svoboda, da! A delili jo homo mi! Isto so proglašali Madžari. Kljub temu je slovenska mladina ostala pri svojem idealu in zahtevala od narodnih zastopnikov, da zahtevajo združeno Slovenijo, da si sami nismo mogli natančno podati načrta, kako naj ta Slovenija izgleda. Zato je P. Kozler izdal zemljevid »Zedinjene Slovenije«, ki je še danes častitljiv spomin na te čase.

»Zedinjena Slovenija« pa ni bila ideal, ki bi si ga bil narod mahoma osvojil in ga branil z orožjem v roki do njenih skrajnih meja. Kako naj sprejme tak ideal narod, ki še nikoli ni imel take svoje države? Kako naj jo brani, ko je doslej branil samo državo Avstrijo? Saj niti inteligenca ni verjela, da bi bila taka država mogoča! Niti narodni voditelji ne! Sicer pa so vsi pričakovali takega daru od zgoraj: Prosili bomo cesarja, če nam da, prav, če ne, tudi prav. Mi smo zvesti Avstriji, in to je glavno.

Drugi so bili bolj dalekovidni. Graška »Slovenija« je poslala dr. Kočevarja v Zagreb na zborovanje hrvatskega sabora, kjer je slovenski odposlanec izjavil, da se hoče »Slovenija« pridružiti Hrvatom, ki so ravno te dni instalirali narodnega bana Jelačića. Sabor je predlog sprejel, da si je bilo jasno, da bo slovensko vprašanje le kompliciralo hrvatsko vprašanje, ki je stopalo v akutni štadij, kajti na hrvatski odpor proti Madžarom so na dvoru — vsled lastnih težav — gledali še kolikor toliko vsaj na videz prijazno, ko pa bi ta odpor potegnil za seboj Slovenijo, bi pogledali drugače...

Tako se je sanja o zedinjenju Slovenije, ki se je rodila leta 1848., počasi razblinila in razbila v dogodkih časa in, ko si je Avstrija po porazu Madžarov opomogla — popolnoma izginila. Ostalo je komaj ime brez jasnih pojmov. A nemški pritisk se je povečal. Tako! Uiti ste nam hoteli iz naših kronovin, iz naših zgodovinskih meja! Mi vam damo zedinjeno Slovenijo! Kje pa imate zanj zgodovinske pravice? Tako so se nam posmehovali. Mi pa smo bili razdeljeni in z njimi priklenjeni na kronovinske meje.

Zato tudi med narodom ideja »Zedinjene Slovenije« ni dosegla one vere, ki je potrebna, da se narod zanj dvigne na boj. Kaj čuda, da so leta 1866. skoraj brez bolečin odrezali od te Slovenije dva velika kosa: beneške Slovence in prekmurske Slovence. Eni so pripadli Italiji, drugi Madžarski. Nihče se ni dvignil, da bi to zabranil. Saj nismo odločali o sebi.

Na taborih leta 1868. se je sicer zahtevalo po združenju Sloveniji zopet obnovila, a še z manjšim uspehom in slabšimi nadami kakor 20 let poprej!

Poslej je bilo jasno, kar je mogel vsakdo videti že prej — da morejo združeno Slovenijo ustvariti le veliki svetovni dogodki, ki bi razbili — Avstrijo. Edino na njenih razvalinah je bilo mogoče razbiti one kronovinske meje, ki so se zdele vsled zgodovine nespremenljive. Zato tudi od te dobe raste v vseh naših pravih slovenskih ljudeh protiaustrijska revolucionarna misel — in ker je bilo jasno, da sami ne bomo razbili teh okovov — se začno oči vseh naših glasnikov in voditeljev obračati proti jugu, kjer je od bosanske vstaje leta 1875. dalje vel hud protiaustrijski veter.

Mi sami smo se žal premalo zavedali, kako važen kot sveta je naša domovina. Šele ko so začeli rezati v živo naše meso, smo se zganili. Bil pa je že najvišji čas, saj do svetovne vojne je bilo le še nekaj let.

A za uspešen boj je treba jasnih idealov. Mi pa tega ideala nismo imeli. Zedinjena Slovenija? A kje so naše meje? Od leta 1848. so se pomaknile že precej na jug. A čemu samo Slovenija? Zakaj ne Jugoslavija? Saj smo vsi v istem obsojenju! In Slovenijo moremo rešiti le v Jugoslaviji in z vsemi Jugoslovani skupaj.

Tako je rastle jugoslovenska revolucionarna nacionalna omladina pred vojno.

Na Dunaju so malo slutili, kaj se pripravljalo od leta 1904. ko je jugoslovenska mladina v Beogradu kronala svojega kralja osvoboditelja. **Zato so prišli na idejo trializma.**

A zopet je Slovenija delala težkoče. Vse druge dežele na jugu so imele svoje zgodovinske meje — Slovenija ne. Treba bi bilo razbiti kronovinske meje Koroške, Štajerske itd. In tu bi protestirali Nemci. Trializem brez Slovenije bi bil lahka stvar: Hrvatska-Slavonija z Dalmacijo in Bosna s Hercegovino — če bi dovolili Madžari — to bi bil lep tretji del monarhije. A kam s Slovenijo? Slovenci bi ostali pod Nemci v »**dednih kronovinah**« izgubljeni za vselej...

V to je udarila svetovna vojna. Vsakemu je bilo jasno, kje je rešitev. A vojna se je že bližala koncu in mi še nismo vedeli, kje so slovenske meje. Dr. Krek in dr. Žerjav (»Razmejitve na jugu«) sta skušala pravočasno rešiti to vprašanje. Kako so se te razmejitve bali Nemci, se vidi iz deputacije, ki je šla leta 1917. na Dunaj. Po tisoč letih se bodo zarezale v zemljo slovenske narodne meje! Nekateri so predlagali, da jih je treba zarezati precej višje, tam, kjer so še sledovi našega zamorenega in potujenega rodu, češ, vojna naj popravi stoletne krivice. Drugi so menili, da ni treba nam skrbeti, ker bodo vse za nas opravili naši zavezniki, ki nam bodo dali vse, kar bomo hoteli. Tako smo izgubili Koroško, Goriško in del Kranjske...

Ostanek se je rešil v Jugoslavijo in 1. decembra je bilo proglašeno ujedinjenje...

Kdor pogleda resnici odkrito v obraz — mora priznati, da je bila to edina rešitev. Toda zadnji čas čitamo v »Sloveniji« in drugod, da je ves naš narodni prepored izvršil le pol dela, da smo dosegli le na pol svojo svobodo itd., itd.... Iz nejasnih stavkov za-slutimo nekaj podobnega »**hrvatskim zahtevam**«, skratka: **sedaj**, ko so generacije izvršile veliko delo osvobođenja in ujedinjenja, **prihajajo ljudje z zahtevu po slovenski državnosti, t. j. Slovenija naj bi bila le kot samostojna država del Jugoslavije ali celo** — če je mogoče popolnoma samostojna država. — Do te ideje »Zedinjene Slovenije« so se po 18. letih od jugoslovenskega ujedinjenja povzpeli ljudje, ki niso še nikoli žrtvovali za svojo domovino niti svoje udobnosti, kaj šele kaj dragocenejšega. Kako si to državo predstavljajo in kako jo bodo upoštevali drugi, ni razvidno iz njih tajinstvenega pisanja, vidi se le, da skušajo to misel širiti povsod kot edino rešilno, češ, da gre naš denar v Beograd in da lahko sami živimo. In to je vse! To je prav zanimivo poglavje za 1. december. Takšni so cilji samoslovencev. V tej Sloveniji bodo varni pred vsem potujčevanjem, posebno od strani srbohrvaščine in slovenska kultura bo nemoteno vzrasla do neba. V zgodovini te Slovenije bo 1. december zasnovan kot največja sreča in zgodovinska znota.

ČITAJTE IN
NAROČAJTE
POHOD

Dr. Janez Ev. Krek v letu 1916.

* Danes, ko se postavlja vsa prošlost na glavo in smatrajo vsi za svojo dolžnost, da kriče na jugoslovensko misel, jo označujejo kot izvor vsega slabega in vseh bivših in sedanjih nesreč ter kažejo na vse, ki se upajo še danes to misel ne le nositi v svojih srcih, marveč jo tudi javno izražati, kot na neke škodljivce, ki bi jih morali »trije narodi« izključiti iz svoje srede, bo vendar dobro citirati iz prošlosti mišljenje zlasti onih, ki si jih vsi ti separatisti prisvajajo kot svoje in jih navaajo kot dokaz, da je rojila jugoslovanska misel vedno le v glavah duševnih revežev. Med osebnosti, ki si jih naši separatisti prisvajajo in jim pripenjajo preko mrtvih prs slovenske trobojke, spada tudi dr. Krek.

V letu 1916. se je razgovarjal z dr. Petrom Roguljem v Zagrebu ter že takrat napovedal svobodo, češ, da nismo več daleč od samostojnosti. V razgovoru je iznesel svoje misli o ureditvi pričakovane jugoslovanske države. Zavzel je stališče, da bo morala imeti nova naša država močan parlament in močno centralno vladno, to pa zato, da se ne bi mogli razvijati kakšni sredobežni elementi. Povdaril je, da obstojajo pri vseh treh delih naroda isti politični in gospodarski interesi, češ: »Vsi hočemo, da smo en narod, da smo v eni državi, vsi smo za enako pravnost vseh plemen.« Po mnenju dr. Kreka bi lahko postal opasen za Ujedinjenje samo kulturni oz. bolj versko-kulturni moment. V tem oziru je bil mišljenja, da je treba kulturno in versko stran narodnega življenja decentralizirati po občinah, da bi se na ta način nastali spori omejili le na posamezne občine, zlasti one, kjer bi živeli skupno katoliški in pravoslavni državljani. Na vprašanje, če se ne boji nadvlade Srbov v bodoči nacionalni državi, je odgovoril:

»Hegemonijo bo imel oni, ki je sposoben. Če bodo to Srbi, pa naj jo imajo. Toda če mislite, da bodo imeli radi svoje številčne premoči vedno odločujočo besedo v skupščini, potem prezrete gotove postavke. Vzemimo, da bo država urejena tako, kot smo sedaj govorili. Današnja strankarska konstelacija bo vplivala odločilno tudi na prilike v parlamentu. Najprej se bodo zblizale sorodne stranke. Slovenska ljudska stranka bo nastopala skupno s skupino okoli »Novin«, pa upam, da se bo razvila tudi med Srbi analogna kulturna in strankarska smer in da bomo dobili morda v skupščino kakšnega srbskega »klerikalca«. Slovenski, srbski in hrvatski liberalci bodo medsebojno sodelovali, ravno tako socialisti. Poleg tega se bodo morda razvile kake avtonomistične stranke, kot so med Srbi radikali, med Hrvatji pa ljudje frankovsko-starčevičanske miselnosti. Poleg tega se bodo pojavile v skupščini močne socialne tendence, pa bodo tudi te vplivale na strukturo strank. Ali politično izgraževanje bo vedno bolj napredovalo, sredobežne tendence bodo ponehale ter bomo postali po dveh, treh generacijah v resnici enoten narod. Hegemonijo kakšnega plemena bomo torej, če sploh pride do nje, občutili samo v začetku. Sploh se srbske hegemonije ne bojim, ker so Srbi razcepljeni v naravnost nezdravo veliko število strank in stranic in ne bodo po mojem mnenju nikdar tvorili enotnega bloka. Ugotavljati, da bi morali biti gotovi ministri Hrvatje in Slovenci, nima smisla, kajti Srbi

Unitarizem ali federalizem

Vprašanje, katero se je postavljalo po našem državnem ujedinjenju samo v glavih tistih, ki so videli v zlonu avstro-ogrske monarhije tudi zlom svojih boleznih ambicij in osebnih interesov, dobiva vedno resnejšo obliko. Problem ureditve Kraljevine Jugoslavije postaja celo po Vidovdanski ustavi in ustavi od 3. septembra 1931, kot izgleda, temeljni problem naše dnevne politike.

Ta, v glavah političnih obupancev rojeni problem je zašel vsled neovirane in brezvestne akcije nekaterih političnih skupin tudi v mase naroda in stvoril psihozo, ki nadkrijuje vse druge probleme in grozi zanesti anarhijo v pojme celo onih, ki so stali do včeraj na pravilni liniji narodnega in državnega edinstva. Ne gre torej več za stališče kake politične skupine ali kakšnega plemena v vprašanju državne ureditve Jugoslavije. Gre za stališče političnih front, ki dobivajo vedno določnejše konture in odkrivajo vedno jasnejše tendence. Vprašanje unitaristične, z Vidovdanko ustavo zajamčene ureditve države, ali federalistične, kot jo danes žele in zahtevajo gotovi ljudje — to je vprašanje, ki resno ogroža narodno edinstvo.

Ne želimo citirati tu razna gesla in zahteve, ki jih postavljajo naši federalisti na bučnih zborovanjih. Kajti s tem bi oskrnili spomin in pieteto napram vsem onim, ki so neosebno služili veliki jugoslovanski misli, s tem bi oskrnili še sveže grobove celih armad najboljših sinov te zemlje, ki so žrtvovali za to misel svoja življenja. Njihove izjave in njihovo roganje vsemu temu, kar je izraz naše veličine v prošlosti, to ostane samo dokument za zgodovino.

Zadržali se bomo samo pri tem, kar podčrtava in zahteva eminentni »vodja hrvatskega naroda«. Pri vsaki priliki podčrtava, da Srbi in Hrvati niso en narod. Iz tega izvaja zaključek, da imajo Hrvati svojo posebno kulturo in svoj »posebni individualitet«, katerega se da ohraniti samo v posebni državi — pravni enici! Torej v federalitvno urejeni državi. Ta misel pri »vodji« še ni izražena zadosti jasno; ali hoče federalitvno ali konfederativno državo? Po tem, kako

bodo postavili za ministre, če dobe hegemonijo, svoje pa zopet ne bomo imeli ničesar. Radi tega nam ne preostane nič drugega, kot da pošljemo vsi svoje najposobnejše ljudi v skupščino, pa naj vladajo oni, ki so najposobnejši. Noben paragraf in nobena ustava ne more rešiti propasti nesposobnega naroda. Ker pa ne štejemo Hrvatov in Slovencev med nesposobne narode, sem pripravljen, da bodo znali priti i v državni upravi i v njenem predstavnstvu na odločilna mesta.

Ta svoj razgovor je zaključil dr. Krek s sledečimi besedami: »Trije so principi tega troimenega naroda, ki ga morajo voditi v bodočnosti: En narod en vladar, ena država od Beljaka do Soluna in mnogo, mnogo svobode.«

Isti dr. Krek je v juniju 1917 v dunajskem parlamentu podal sledečo izjavo:

»Dve ideji sta, kine bostanikdar umrl: Dasi Slovenci in Hrvatien narod; daspadajo skupaj v državnem smislu in vsled tega tudi morajo priti v skupno državo.«

njegov korak v srcu ni našel nikoli opravičila in odpuščanja...

In zakaj je Prešeren tako rad postavljaj Katona - Utičana kot vzor doslednosti, to nam bodo naši Prešernoslavci že še razložili. Tudi v »Krstu« vprašuje naš pesnik Črtomirja v njegovih odločilnih obupnih trenutkih: Ne boš posnel Katona - Utičana? Katon Utičan je bil, kakor znano, vodja rimskih republikancev, ki so se končno pred zmagoječim Cezarjevimi četami umaknili v Afriko. Tam je prišlo pri Thapsu leta 46. do strašnega pokolja, v katerem je padlo petdesettisoč republikancev, dočim je Cezar izgubil samo pet tisoč ljudi. Edina trdnjava, ki so jo republikanci še branili, je bila Utika. Bilo je jasno, da trdnjava ne bo vzdržala odločilnega napada Cezarjevih čet: Bilo je mogoče samo dvoje: ali braniti se in častno pasti — ali predati se na milost in nemilost. Rimski junaki so znali umirati, kakor nam pripoveduje Plutarh ali prikazuje na odru Šekspir. Katon je skušal najprej pridobiti prebivalstvo zato, da se brani mesto do zadnjega. Toda kaj je bilo Utičanom na tem, ali zmaga Cezar ali njegovi nasprotniki! Posebno, ko so čuli o pokolju pri Thapsu... Čemu bi se upirali? Zdi se, da so se sami bogovi postavili na Cezarjevo stran! Victrix causa dii placuit... Kato je bil visoko izobražen mož, filozof, stoik. Bogovom je ugajalo... Videl je, da je Cezarju pot do samovlade (danes bi rekli: diktature) odprta. Republikanske čete so bile poražene, poveljnikov ni bilo skoraj več. Čemu še žrtve? Toda pravi junak ne preživi poraza svoje ideje. Če so bogovi na strani Cezarja, zakaj bi ne ostal Kato dosledno na strani republike? In če je padla republika, zakaj ne bi padel še on? Kaj padel? Odšel od bogate mize življenja, kakor so stoiki smatrali smrt. Pri tem se vsaj raz-

izražajo in pripovedujejo njegovo misel njegovi najbližji sodelavci pred narodom, se lahko z zaustavno utemeljenostjo trdi, da je on za konfederativno ureditev države. To bi pomenilo popolno zanikanje današnje oblike Jugoslavije. Zato hočemo pustiti to intimno misel »vodje« kot neverjetno ob strani in se ustaviti pri oni, ki je verjetnejša: pri federalitvni ureditvi, kjer bi prišla vsa tri plemena (ali vsi trije narodi, kakor pravi on) do popolnega izraza svojih posebnih individualnosti. Da bi se očuvali »narodni individualiteti« ali konkretno govoreno »hrvatski individualitet«, zato se zahteva federalitvna ureditev države, toda ne na plemenskem temelju, kar bi odgovarjalo postavljeni tezi, marveč na temelju zgodovinskih pokrajin! Ta nedoslednost ni slučajna, ona je dobro premišljena in preračunjena, kajti pokrajinski federalizem, kot je zamišljen, bi dal polne garancije za razvoj posebnosti dveh plemen, dočim bi bilo tretje, srbsko plemo, razdrobljeno na več pokrajin. S tem, da bi federalizem podpiral plemenske posebnosti dveh plemen, bi postala slej ali prej dvomljiva etična posebnost tretjega, srbskega plemena. Čeprav ne podcenjujemo tradicij, običajev, verskih tradicij itd. v razvoju posameznih plemen, pa vendar ne moremo najti dovolj razloga, da bi se naglašal federalizem kot edina možnost očuvanja vseh teh plemenskih posebnosti. Skozi stoletja žive Srbi poleg Hrvatov v Hrvatski in na Primorju, pa kljub temu niso izgubili svojih plemenskih in verskih posebnosti. Ali v resnici preti opasnost Hrvatom danes, da izgube svoje plemenske posebnosti v svoji svobodni državi?

Ono, kar nas najbolj vznemirja pri podčrtavanju federalizma kot najpopolnejše državno-pravne ureditve, to je okolnost, da opuščajemo danes to obliko celo države, ki so bile federalistične. Sklicevanje na primera Švice in USA je dokaz ali nepoznanja teh držav ali pa običajne zofistike pri dokazovanju tega, kar se sploh ne da dokazati. Švica na pr., ki ima 22 kantonov, od katerih imata samo dva več kot 600.000 prebivalcev, vsi drugi pa mnogo manj, nekateri celo izpod 20.000, nikakor ne more služiti kot obrazec za plemenski federalizem na plemenskem temelju, marveč samo kot posledica zgodovinskega razvoja dogodkov in gospodarske dinamike.

Tudi največji zagovorniki federacije ne zanikajo njenih slabosti na znotraj in na zunaj. Federalizem je po svoji naravi — tako piše neki pisec — v nasprotju s moralnim in duhovnim edinstvom naroda. Če je zvezna država obljudena z neko več ali manj homogeno etnično maso, potem razvijajo razdeljenost na razne posebne državnice, različnost posebnih zakonodaj in uprav nek določen trajen proces diferenciacije in razjedinevanja ter slabljenja vezi v dotični etnični celoti. V državni zajednici, v kateri je razjedinenost že obstojala, pa federacija to razjedinenost le še krepi in sprova v nedoglednost.

Nasprotno pa vsebuje unitarizem s sistemom širokih samouprav prav vse pogoje zdravega razvoja naroda z vsemi zunanji izrazi posebne individualitete in brez vseh onih slabosti, ki spremljajo federalizem. Vse močne in krepke države so danes organizirane na unitaristični način. Kako to, da se

jasni skrivnost, kaj je na oni strani... Vso noč je Katon čital Platonov dialog »Fajdon«, v katerem Sokrat razpravlja o nesmrtnosti duše. Potem se je nabel na meč: »Victa causa placuit Katoni«. Premagana stvar je ugajala Katonu, zato je z njo odšel... Tega Katona ni posnel Črtomir v »Krstu«, ker ni bil stoik — pa tudi ne Werther. Njegova stvar je sicer propadla — a še je živela Bogomila. Moral je zvedeti, kaj se je z njo zgodilo.

»Ločiti prej se od sveta ne more.«

Tudi Vraz ni hotel ali ni mogel slediti Katonu. Čemu? Saj ni imel vzroka! Gotovo so bili — kakor v Prešernovem življenju — tudi v njegovem — trenutki — in ne enkrat! — ko je začutil vse svoje gorje. Kako težko je biti slovenski ali pa ilirski — poet! A kar se tiče ideje, ni bilo razloga za smrt. Nasprotno: zavedal se je, da mora živeti in delati za slovensko in ilirsko idejo. Nobena od teh ni propadla, da bi ji moral slediti tudi on. Eno je spoznal: da v Sloveniji ne bo mogel živeti kot pesnik. Prvič, ker ni znal tistega kranjskega jezika, ki mu je sicer priznaval prednost pred štajerskim narečjem, a se ga ni mogel naučiti tako, da bi v njem res kaj posebnega ustvaril. Zato so bile njegove pesmi odklonjene v »Čebelici« do leta 1833. pozneje jih pa sploh ni imel kje priobčevati, ker se tudi njegovi načrti za nov časopis niso uresničili. To je bilo sicer bridko spoznanje, toda tudi Vraz ni bil stoik, bil je romantik, poln mladega poleta. Čutil je prepored narodov, posebno slovanskih narodov, porast novih slovanskih literatur — videl je pred seboj še toliko dela in dolžnosti — čemu bi obupal? Prav je, če je sam spoznal, da mu v Ljubljani ne bo dano delati — da s tem še ni smatral, da je odveč na svetu. Bal se je za Slovenijo, da bo propadla v tujstvu, če se ne bo naslo-

danes ravno pri nas tako uporno zahteva federalizem? To je vprašanje, na katero niti ne želimo niti ne moremo dati odgovora mi sami. Naše stališče v tem vprašanju, ki se danes na tak način postavlja v prvo vrsto, je bilo in ostane vedno isto, ker je tudi naša ljubezen napram državni vedno ena in ista. Za nas je bilo in ostane življenjsko geslo: En narod, ena država, en kralj.

(iz Narodne Odbrane, glavnega glasila NO.)

Spomini iz Sibirije

(Spisal A. Ličan. Samozaložba. Ljubljana 1936.)

Letos so izhajali v »Domovini« zanimivi »Spomini iz Sibirije«, ki so budili občo pozornost. Pisatelj teh spominov je zopet iz ljudskih vrst, kar dela spomine še bolj zanimive. Sedaj je izšel ponatis iz »Domovine« in na naslovni strani vidimo slike bivšega avstrijskega četovodje, ki mu je bilo dano doživeti nenavadne dogodke. Knjiga obsega 165 strani. Začne se z obleganjem Przemysla, kamor je prišel tudi tržaški topničarski polk, v katerem je služil A. Ličan kakor večina Krašovcev. Pisatelj je doma iz Ilirske Bistrice. Na enkrat se znajdemo z njim sredi obleganega Przemysla in takoj spoznamo, da je ta četovodja iznajdljiv mož, ki si zna iz vsake zadrege pomagati. Toda trdnjava pade in ujetniki nastopijo dolgo pot v daljno Rusijo. Toliko trpkih ur in težkih trenutkov jih je čakalo na tej poti! Toda pisatelj ni med onimi jamrovci, ki vedno samo tožijo in si ne znajo pomagati. Kmalu ga najdemo na delu izven tabora in začne se potovanje križem Rusije, da bi morali skoraj imeti pred seboj zemljevid. Od Odese ga zanese na sever do Murmana, kjer naši ujetniki grade železnico. In spet nazaj proti Moskvi, potem pa vedno bolj proti vzhodu, v Taškent in Samaro in končno na begu pred rdečo armado skozi Sibirijo do Vladivostoka. Toda njegova podjetnost mu ne da ostati na enem mestu, zanese ga zopet nazaj do Tomske in potem celo skozi Tibet v Indijo, kjer doživi na poti grozne dogodke državljanske vojne in divjih pobojev. Pisatelj pripoveduje vse na kratko — to so res spomini — kajti dale bi se napisati iz teh krajev in dogodkov cele knjige. In zopet se vrne v Vladivostok, od koder ga vabi sibirsko zlato, nazadnje ga zanese celo na Aljasko. Tako mu sledimo na poti, ko pretresa vso Rusijo revolucija in se ves svet zviža v bolečinah svetovne vojne. Končno se bliža ura vrnitve. Pisatelj je med tem postal po svoji lastni zmožnosti v Vladivostoku uvaževana oseba, ki si je pridobila ugled v družbi. To že ni več ujetnik, to je svoboden državljani, ki se udeležuje celo na polju zdravstva. Čitajte vse to in se boste čudili, kaj vse je doživel naš človek v svetovnem viharju. Saj je prehodil skoraj pol sveta! Imamo že Mucovo knjigo »Skozi Sibirijo«, ki jo je izdala Vodnikova družba, a ta ima svoje posebnosti in razkriva še več sveta. Cena 15 Din je nizka. Naravno je, da gre tu bolj za dogodke kot za literaturo, zato je pripovedovanje preprosto, živahno in tako napeto, da boste knjigo le težko odložili, dokler je niste prečitali do konca. Dr. I. L.

Kupuj domače blago!

O Vrazu, vrazovstvu in še marsičem drugem

Hoteli smo le opozoriti na nekaj dejstev, ki govore dovolj jasno, da razumemo Vraza in Vrazovstvo v tedanjih časih. Ta dejstva je poznal in najbrže upošteval tudi Prešeren, ki mu je pisal prijateljska pisma, kar bi bilo nemogoče, če bi bil Prešeren smatral Vraza za izdajavca. Prešernu se ni bilo treba pretvarjati in je bil preveč poštena natura, da bi se bil komu hlinil. Sicer pa Prešeren — (ali si morete misliti, da bi Prešeren napisal le eno vrstico ali celo pismo v hrvaščini ali ilirščini? Nemogoče!) Ta Prešeren ni bil proti vseslovanskim ideji — ako je bila pravilno pojmovana kot duševno kulturna vez — niti proti Ilirizmu — kolikor je odgovarjal svojemu namenu. Ich wünsche übrigen nicht nur dem Panslawismus, sondern auch dem Panillyrismus das beste Gedeihen (sicer pa želim ne le panslavizmu, ampak tudi panilirizmu kar največ uspeha), je pisal Vrazu 1840. Dodal pa je, da je treba »do dneva žetve, vse, kar je vzkliklo in vzraslo, pustiti (torej nič uničevati, kakor je bil tudi Vrazov program), da bo Gospod (Pan) na sodni dan mogel ločiti dobro od slabega.« Tako sta se ujela v skupnih željah in namenih. Na izvod »Krst« Babukiću se je celo Prešeren podpisal kot Ilir iz Kranjske.

Toda — boste rekli — na koncu koncev vendarle ostane tisti »Narobe - Katon«, kakor je o njem Prešeren zapisal v epigramu. Na dnu vseh teh pisem se zdi, da leži ta misel. In Prešeren mu naravnost očita, da je šel na drugo stran zaradi slave in denarja. (»Lakota stave blaga, vleče pisarja drugam!«) Sicer pa je Vraz sam tako razložil v pismu Prešernu svoje »uskoštvo«. Zdi se, da Prešeren za ta

nila na svoje sosede — toda če je hotela iti svojo pot — zato še ni treba, da seže on po revolverju. Ako ni zanj mogoče delati tako, kakor si je mislil, lahko bo zanj storil še mnogo, mnogo. V tornistri, kakor je pisal Prešernu — bo še naprej nosil vanjo knjige. Saj čitatelj slovenske ali ilirske knjige je bil takrat še predvsem inteligent: narod sam je še malo potreboval knjig. In to je vedel: kdor hoče, razume Prešerna in njega. Na Kranjskem bolj Prešerna, na Štajerskem bolj njega. Brez težav ne gre ne pri enem ne pri drugem. Seveda najboljši bi bilo, da bi našli skupno srednjo pot, da ne bi delili teh itak malih kosov. Zato ni smatral samo za svojo krivdo, da je v Ljubljani nerazumljiv. Zdeli so se mu tudi oni preveč ozkosrčni in vase zaprti. Zato je pisal Prešernu, da je treba upoštevati še drugi del Slovencev, o čemer sta že svojčas govorila s Čopom. S tem bi se jezik samo izpopolnil. Toda preden se je to zgodilo, je Vraz že ne le obupal, ampak se tudi poslovil od polja, ki ga je pet let z vso ljubeznijo obdeloval in postal — Narobe — Katon. Rekli smo: ko bi Prešeren res tako mislil, bi mu od tega dne ne bil pisal ne enega pisma ali pa bi v vsakem mrgolelo samih izdajavcev. Iz pisem pa vidimo, da naš pesnik ni bil tako krvoločen, kakor njegovi oboževalci, ki bi Vraza, vrazovce in vrazovstvo najraje v žlici vode utopili...

Vraza bi bila gotovo prihranjena še marsikatera bridka ura, da je posnel Katona - Utičana. Toda kaj bi imeli mi od tega? Rekli smo, da Vraz ni Slovincem prav nič škodoval: ni jim ničesar vzel, ker jim je hotel dati vse, kar je imel, ker pa ni mogel postati slovenski pesnik, ki bi bil ugajal ljubljanskemu krogu, mu je preostalo samo dvoje: ali utihniti, kar je od pesnika težko zahtevati, oziro-

Kako se kod nas piše.

Dve, tri reči o Crnogorcima

Povodom «Slovenčevog» pisanja o Crnoj Gori.

«Stani malo od Doboja Mujo,
i mi konja za trku imamo,
i mi kopljem gadjat' umijemo.»

Nije redak slučaj da se o Crnogorcima i o Crnoj Gori piše bez ikakvog objektivizma i bez najmanjeg poznavanja prilika pod kojima živi crnogorski narod. Teme su nas bar naučili razni nemački «kulturtregeri» koji su prošloga veka pisali po evropskim salonima o Crnogorcima kao plemenu poludivljem ili poluvarvarskom, kojemu bi bilo mesto negde u afričkim pustarama ili američkim prašumama, a nikako u prosvetenoj Evropi. Najzad nije redak slučaj da i Ljubljanci sami još i danas imaju krive predrasude o Crnogorcima. Pisu ovih redova se više puta dešavalo da ga posmatraju sa nepoverenjem i da ga sasvim ozbiljno pitaju gde nosi handžar i revolver. Ma da je to ličilo na onog Bugarina koga su u jednoj evropskoj metropoli pitali da li i on kao i njegovi sunarodnici takodje jede decu i zmije, ipak smo preko svega toga prelazili mirno, znajući odkuda sve to dolazi.

Pa ipak članak kojeg je ljubljanski «Slovenec» doneo u jednom od svojih brojeva iz pera nekog g. Šavlia o prilikama u Crnoj Gori koji svojom neobjektivnom i zlonamerenom tendencioznom sadržinom vredja svakog poštenog Crnogorca, ne može nas ostaviti ravnodušnim. Jer ako je strancima dopušteno da pišu koješta bez ikakvog poznavanja stvari o kojoj pišu, naša štampa treba da u tom pogledu vodi računa i da stvari predstavlja objektivno. Zato ćemo se potruditi da čitalačkoj publici iznesemo kakav izgleda natpis objavljen u «Slovencu» kad se upoređi sa pravim stanjem stvari.

Da je članak g. Šavlia zlonameran i tendenciozan vidi se već iz njegove prve rečenice u kojoj Crnogorce naziva samo «etnografskom celotom» i kaže da se oni «tudi da nes v svobodni državi» ne mogu naviknuti na postojeći poredak. Kodog iole poznaje istorijsku razvoj našega naroda, zna da su Crnogorci stolicima imali svoju slobodnu državu, svoje običaje, svoju etiku i svoje poglede na život. Zato se njihova slavna istorija vredja kad se nazivaju samo etnografskom celinom a ne narodom. Ili možda g. Šavli smatra da Crnogorci ne predstavljaju narod, pošto nisu u javnosti istakli nikakvo svoje «crnogorsko pitanje». Crnogorcima, koji su se vekovima borili za ujedinjenu državu, kojoj su sami žrtvovali svoju državu, dinastiju i svoje ime, isticanje takvog pitanja nije ni potrebno. To što kaže g. Šavli da se Crnogorci ne mogu naviknuti na narodno jedinstvo, diktovano je zlobom, mraknjaštvom i pakošću, a demantovano je samim faktom ulaska Crne Gore u ujedinjenu Jugoslaviju. Naime, Crnogorcima ujedinjenje nije nabačeno silom ili kakvim diplomatskim koracima, već je to bila vekovima želja crnogorskog naroda, pa čak i onda kad izvesni današnji «državotvorni i narodnjački» elementi nisu ni sanjali o kakvom jugoslovenstvu. Zato Crnogorci nisu protivu narodnog jedinstva, ako je ono odista **narodno** i ako ga ne propagira kojekakva gospoda, koja jedinstvo meri na tercijama profita. U ostalom za crnogorsku odanost jedin-

stvu brinu se drugi, te se g. Šavliu ne treba plašiti za njega.

Kako nam izgleda g. Šavli bi želeo da izvesne stvari iz Slovenačke presadi u Crnu Goru. Tako on kaže da je polovina crnogorskih kuća krčmarskih, u kojima Crnogorci provedu polovinu svoga života uz kavu, rakiju i politiku, dok sve poslove obavljaju žene. Daj Bože, da svoju Crnu Goru nadjem u takvom stanju! Dakle, Crnogorcima ne treba ništa raditi, jer polovinu života prosjavaju, a onu drugu provedu uz kavu i rakiju. Samo koliko ja znam, a ja sam rođen Crnogorac, u svim crnogorskim selima ima toliko krčmi da se mogu na prste izbrojati. Ali možda g. Šavli, Nikšić, Podgoricu i Cetinje smatra selima. Onda neka nam bude dozvoljeno da Ljubljani nazovemo varošicom, a svako slovenačko mesto ispod 10.000 stanovnika jednostavno selom. Pa i u tom slučaju sama Škofja Loka i Kranj imaju više kavana nego pola Crne Gore.

Mi smo i dosada znali, da su naše Crnogorke veoma radne i marljive ali ipak nismo znali da one rade i za sebe i za svoje mužjeve. Odista, g. Šavli im je napravio lepu reklamu, te se bojim da će nam sve žene sada razgrabiti stranci i moje Crnogorce ostaviti neoženjenim. Sa kakvim se mukama i teškoćama bore Crnogorci za svoj život u neplodnim krševima, nije moguće opisati već treba samo videti i osetiti kako je lažna i deplasirana tvrdnja g. Šavlia i svih onih koji govore o crnogorskoj lenosti. Ma da se pisac poziva na tvrdjenje moga odličnog prijatelja nemačkog naučnika g. Gesemanna-a, koji je svoju studiju o Crnogorcima radio baš na osnovu ovakvih tendencioznih natpisa, a tek ove godine došao, da se na licu mesta sam uverim, svaka takva tvrdnja se razbija o grubosti crnogorskog života.

Gadna je stvar kad čovek vuče sam sebe za nos, kao što radi g. Šavli. Tako on na jednom mestu govori o primitivnosti i nepismenosti crnogorskog naroda, koji ne želi da se kulturno podigne, dok na drugom mestu govori o poplavi crnogorske inteligencije, koja grozi da naskoro dostigne brojno slovenačku. Mi ovozemaljski logičari ovakve dve kontradikcije ne možemo svariti u isti kotao kao g. Šavli. Ili je crnogorski svet nepismen ili ima Crna Gora najviše inteligencije, oboje ne može biti. Ovih dana bilo je u našoj javnosti baš o tome mnogo govora te ne smatramo potrebnim da trošimo vreme ponavljajući ono što je već svakome, izuzev g. Šavliu, potpuno poznato.

Izgleda kao da g. Šavli namerno o crnogorskoj omladini i inteligenciji govori kao o jednoj rulji sposobnoj samo za destruktivni rad. (Poštenije bi bilo da je g. Šavli protivu te omladine podneo prijavu Sudu za zaštitu države nego što je ovako javno provocira.) Svakome je danas poznato sa kakvim se teškoćama školuje crnogorska omladina, koja gola, bosa i gladna obija pragove prestolničkih bogataša, noseći na panonskoj zimi kante mleka s kraja na kraj Beograda, da bi mogla studirati, pa ipak ta omladina, bez ikakve protekcije i zaštite polaže na vreme i sa najboljim uspehom svoje ispite. Medjutim g. Šavli slovenačkoj javnosti tu omladinu predstavlja kao destruktivnu rulju koja svoje dane provodi u krčmama stvarajući revolucionarna udruženja. Dozvolite malo logike. Ako pretpostavimo da Crna Gora ima 300.000 kuća, od kojih je prema g. Šavliu polovina krčmarskih i u svakoj krčmi se stvara po jedno revolucionarno udruženje onda, suma

sumarum, Crna Gora ima najmanje 100.000 revolucionarnih društava. Koliko je tu pameti i istine, može videti svako.

Zanimljivo je još to, da ta revolucionarna crnogorska omladina ide po svetu neumivna, kako kaže g. Šavli. Kad bi to zaista bilo istina zamolili bismo g. Šavlia da dodje u Crnu Goru i da nas nauči umivati se. Samo, koliko je meni poznato mi imamo dosta vode, te i kad ne bismo hteli morali bi se umivati, ako ne kolonjskom vodom, a ono bar prirodnim planinskom vodom. No neka se g. Šavli ne boji ništa za naše zdravlje i našu higijenu. Crnogorci su živeli nekoliko stotina bez saveta g. Šavlia pa će moći i sada. Ne dobijaju crnogorski studenti zbog neumivanja tuberkulozu nego sasvim iz drugih uzroka o kojima bi naša prestonica mogla dati još podataka.

Jugoslovenski prerez

Priobćujemo dopis objektivnoga opazovalca kočevskih prilika:

Okrajni predsednik ¹⁹² se je šel od sestanka sreskega odbora JRZ za sodni okraj Kočevje pogajat z nekimi zastopniki nemške manjšine (Erker, Eppich, Schauer, Wittine?). Kanonik Erker in Eppich sta se nato skupno razgovarjala (nekaj dni za tem še z dr. Hansom Arkom).

JRZ je sicer stvorila v Kočevju-mestu slovensko listo, toda v občinah Kočevje-okolica, Mozlju in Kočevski Reki je postavila tako mešane liste, da jih niso šli volit niti odborniki krajevnih JRZ. V občini Kočevje-okolica so od 24 odbornikov samo 4, ki v domači hiši govorijo slovensko. A še od teh je eden na sodišče poslal preklic svoje kandidature češ, da jo je podpisal za popolnoma drugačno listo. Občinski predsednik JRZ je namreč zbiral pristaneke slovenskih kandidatov s trditvijo, da bo na tej listi 10 slovenskih in 14 nemških odbornikov s slovenskim županom. V občini je namreč vsaj 40% Slovencev (po krvi vsaj 50%), vsi ti imajo samo 4 odbornike. Ostali so večinoma mešanci, znanega mišljenja. Lista je s predsednikom JRZ vred, ki je tudi na listi, in županom Povšetom, zelo podobna prejšnji JNS listi (oz. obč. odboru, ki mu je bil tudi na čelu Povše; tudi Pousche) in tudi v njej sedanjí predsednik JRZ. — Na mozelski listi sta pa baje celo samo 2, ki v svoji hiši govorita slovensko. Slovencev je tudi tu vsaj 40% v občini. Na listi je prav tako mnogo znanih mešancev z Schemitschem na čelu. Od zavednih Slovencev ni šel skoro nihče volit, tudi predsednik JRZ ne. — Na Kočevski Reki je znani predsednik JRZ Čepin (v hiši se govori nemško) sestavil listo z več mešanci in z malokaterim zavednim Slovencem. Tudi tu se je več slovenskih odbornikov JRZ vzdržalo volitev.

Krošnjarij: «Gottscheer Zeitung» je poročala, da je šlo letos v Nemčijo spet 250 krošnjarjev. Naše oblasti so jim šle na roko, čeprav vemo, da tja ne hodijo samo po denar. Samo onim, tako se zdi, katerih delikti oz. posamezna sumljiva dejanja ali izjave so bile podrobno znane sreskemu načelstvu, samo tem je bil odklonjen potni list. Toda tu pride najlepše. Namesto, da bi tu res vsakdo vse storil, da gre čim manj ljudi v hitlerjansko šolo, se je začelo posredovanje. Znano nam je več primerov, da so za one, ki jim je bil potni list odklonjen, interveniral Kulovec ali pa zna-

Mogli bismo na svaku rečenico g. Šavlia doneti masu protivnih dokazov. Ali smatrajući da neozbiljne detinjaste natpise ne treba nikada ozbiljno uzimati nećemo se dalje upuštati u pobijanje ovakvog pisanja, koje mi Crnogorci nazivamo «dimunadom i bulaznostima». Za ličnu uvredu stari crnogorski zakon predviđao je oštre kazne, a za javne uvrede jednoga naroda slao je na robiju. Mi se samo čudimo kako je redakcija «Slovenca», u kojoj ima ljudi koji dobro poznaju crnogorske prilike, dopustila da ovakve bljuvotine izadju u njenom listu. I baš radi toga mi smo se odlučili da gornji članak napišemo za slovenačku javnost, da se ne bi dopustila da je kojekakva gospoda obmanjuje svojim natpisima.

Ja sam, gospodine uredniče, vama zahvalni i odani
Milan Rakočević, novinar.

ni župnik Žnidaršič s Tople rebri (uživa velik sloves germanofila med Kočevjarji).

Letos je bilo baje tudi odločeno, da mora iti nekaj Slovencev v Nemčijo. Sicer je to dovolj bedasto, če vemo za desetino primerov iz vseh obrambnih krajev mešanega ozemlja (Morava, Skrlj, Bohštani, Smuka, Mavrlen, Rečica itd.), ko so šli v Nemčijo čistokrvni in še zavedni Slovenci, nazaj pa so prišli najhujši hitlerjanci, ki so potem vodili hitlerjanske agente po Kočevju. Letos so šli pa celo pod imenom Slovencev v Nemčijo ljudje, ki doma komaj še z materjo hočejo govoriti slovensko, z brati in sestrami pa že kočevsko.

Sedaj se odpravlja v Nemčijo «v nadaljnjo izobrazbo» tudi skupina deklet. Nekaj od teh je bilo baje že lani na «gospodinskem tečaju», baje tajnem, nekje v okolici Kočevja in jim je bilo že tedaj objubljeno romanje v Nemčijo. O nekaterih (ob robu kočevskega ozemlja) je znano, da so se pridno udeleževale v gotovem smislu, ki sicer baje ni čisto v skladu z zakonitim predpisi, a vendar so ostale brez kazni. Druge so bile baje izbrane od dveh studentov-odposlancev izmed onih, ki so letos poletni taborili v Nemški Loki. Za sedaj se ne zdi, da bi se jim stavile kake ovire za odhod v Nemčijo.

Se bodo lahko pisali Nemci «jugoslov. pre-rez» brez Slovenije.

Morda kmalu še kaj o nemških uradnikih v Novem mestu, občinskem tajniku v Črmošnjicah, itd.

Kopirivnik pri Kočevju

* Že mnogo je bilo pisanega o nevezdržnih razmerah, v katerih živimo Slovenci v Kopirniku. Apelirali smo na vse merodajne kroge in iskali zaščite posebno za našega revnega in poleg tega brezposelnega delavca. Naši nasprotniki, hitlerjevski prenapeteži, so postali zadnji čas tako predrzni, da kar brezobzirno in predrzno izzivajo mirni slovenski živeli z njihovimi «Heil» in «Heil Deutsches Reich» klici.

Tak primer se je pripetio tudi dne 11. oktobra t. l. v gostilni g. Laknerja, kjer so poleg krepkih «Heil» in «Heil Deutsches Reich» vzklikov, z dvignjeno roko (hitlerjevski pozdrav) povdarjali, da za njimi stoji velesila Nemčija. Pri tem izzivanju je prednačil neki gospod, ki je soproj upokojene jugoslovenske učiteljice, katere prejema čedno pokojnino, katere dvomimo da kot soprog, ki živi v

ma posneti Katona-Utičana, za kar pa — kakor rečeno — ni bilo pravega vzroka in tudi ni lahko za mladega človeka, ali pa peti po svoje, kakor mu je Bog dal, v svojem štajersko-hrvatskem narečju in iti tja, kjer bodo te pesmi v tem jeziku ugajale.

Pri tem, kakor smo že čuli, je želel svoji domovini mnogo uspehov in tudi sam je bil vedno pripravljen storiti vse, kar je mogel njej v korist. In to njegovo uskoštvo je imelo svojo dobro stran. Ljubljanska ozkosrčnost je odbijala mnoge, ki niso znali slovensko, in so torej ali molčali ali pisali nemško. Ko bi bil takrat pred sto leti nastal v Ljubljani močan kulturni centar — kakor je to sanjal Vraz — bi bila tudi periferija bolj oživela in bi bila pritegnila Ljubljana k sebi one delavce iz obmejnih pokrajin, ki so iskali — prav tako kakor Vraz — opore in duševne zveze v Zagrebu. Pri Vrazovem uskoštvo torej Ljubljana ni brez krivde — res pa je, da je vrazovstvo vzbudilo mnogo spečih slovenskih sil posebno ob narodni meji in da je plamen, ki ga je nosil Vraz v srcu, — zaplamtel mnogo sorodnih src — saj kar se tiče jezika, ni mislil le on tako! — in, če je Vraz odšel, ker pri nas ni mogel živeti, ni nam le ničesar odnesel, ampak je nam prinašal darove jeziku, ki ga je obvladal in so drugi po njem skušali delati na kulturnem polju ob času, ko se Ljubljanci zaspenci niso zmenili zanje. Saj je znano n. pr. da so bili vsi trije glavni koroški buditelji Zarnik, Majar in Einspieler navdušeni pristaši ilirizma, da bi se zdelo, da je bila ravno Celovcu Ljubljana bliže. Celo to so menda rekli, da bi se koroški otroci morali v šoli itak učiti narodnega jezika, ker so kraji že tako pomemčeni — pa naj se uče kar ilirskega. Pa neglede na to je prav zanimivo, da je ravno Ko-

roška iskala rešitve vedno v širši jugoslovenski koncepciji (leta 1848. za časa Einspielerja, tik pred svetovno vojno!), kakor da se je bala kranjske in samoslovenske ozkosrčnosti, zaradi katere je končno res — propadla... To bi bila prav zanimiva tema k poglavju, ali je vrazovstvo tak ali tak pojav!

To isto vrazovstvo je v teh usodnih tridesetih in poznejših letih poživelo štajersko, da je premagala svoj provincijalizem — ki bi bil mogel postati nevaren, če bi bil prišel v konflikt s kranjskim, ker bi bližina Gradca bila še bolj uspešno podpirala prodirajoče nemštvo in bi vabila vse, ki jih je — kakor Vraza — odbijala Ljubljana s svojim kranjstvom. Ne smemo pozabiti, da se je slovenski problem pred 100 leti videl na periferiji drugače nego v Ljubljani in da je bilo naravno, da Ljubljansko mrtvilo ni moglo vzbujati nad, ki jih je vzbujalo ilirsko navdušenje. Znanstveno in slovstveno, zgodovinsko in jezikoslovno delo raznih naših napol ilircev te dobe je danes samo še dokaz tega navdušenja in po večini nima več življenjske vrednosti. A takrat je bilo del onih temeljev, ki so jih polagali ti prvi delavci za bodočo zgradbo slovenske lepote in znanstvene kulture. V tem je imel Prešeren prav, da je bilo to delo kljub vsem zmotam in napakam bolje kakor apatija in mrtvilo. To resnico je gotovo sam najboljši čutil, če je primerjal Zagreb in Ljubljano.

Štajerska se je preselila ravno pod vplivom od vzhoda in vsi njeni delavni mošje so bili pristaši ilirizma. Baš pod vplivom ilirizma se je začelo razvijati tudi naše politično mišljenje — saj je bil ilirizam ne le literaren, ampak tudi političen — in ni čuda, da se je v teh krogih oblikovala najprej ideja zedinjene Slovenije. Naj je vrazovstvo psihološki ali sociološki pojav, res je, da je baš to vrazovstvo

vzbudilo nešteto delavnih in gibalnih slovenskih sil, ki so prerajale naš narod in ga pripravljale za boj, ki je nastal po letu 1848.

Izganec in Narobe-Katon je služil vse življenje svoji domovini in pretrpel zanje več ko vsi tisti, ki v svoji samoslovenski nestrpnosti vidijo v njem samo odpadnika in izdajavca. Res je, takrat pred sto leti je mislil vsak, da bo služil svoji domovini, če bo pesnik. Toda to je bil sen mladosti. Bil je po srcu lirski, romantični, fantastični, kar je zapel iz srca, je bilo lepo zapeto. Danes je nam pač vseeno, ali so tiste njegove popevke — kar je lepih — pisane v čisto slovenskem ali ilirskem jeziku. Naše slovstvo ni zato prav nič ubožnejše, če so pisane v «ilirskem» jeziku. Kdor hoče, jih lahko čita v tisti ilirščini prav tako kot v slovenščini. Takrat, ko so prišle na dan (rekli smo, da niso mogle biti prešernovsko čisto slovenske, ker pesnik tega jezika ni znal!) — lahko rečemo, da jih je čitalo še več ljudi, ker so bile pisane tako. Res je, da so bili ti ljudje morda večinoma izven Kranjske, a zato niso bili nič manj — Slovenci. In kdo bi vse te ljudi, ki so se navduševali za Vraza in njegove pesmi, smatral za izdajavce? Ako jih pogledamo od blizu, vidimo, da so ne le prav dobri Slovenci, ampak še več: da kažejo razumevanje za vsa ona vprašanja, ki so bila takrat in so še danes v najožji zvezi s — slovenstvom! Ta njih širokogrudnost jih dela velike in jim omogoča, da razumejo svoj čas. To so bili Vrazovci!

Poleg Prešerna je imela Kranjska v tem času še enega pesnika, ki je glede jezika grešil v drugo smer od Vraza. Ta pesnik ob sedemdesetletnici, ko so mu slovenski akademiki prišli čestitat, ni znal več toliko slovensko, da bi se bil slovensko zahvalil. Njegov rod se je potujčil. Pa je bil po mnenju neka-

terih največji slovenski pesnik. To je bil Koseski. Romantika je ljubila nenavadne reči tudi v jeziku: eksotičnost, bombastičnost, zgoščenost, nejasnost. Lahko rečemo, da je bil pozneje Koseski s svojo nelirsko kranjščino dosti bolj nerazumljiv, pa so ga vsi oboževali, kaj šele, da bi mu bili kaj očitati glede jezika. In pravijo celo, da prihaja Koseski zopet v modo in da bo kmalu postal vzor slovenščine. Aha — že slišim ugovore od druge strani — češ: vrazovstvo prihaja v modo! Zato se je treba boriti proti njemu! Od tod tudi debata v naših revijah! Že razumem! Pa dodajmo še to: že nekaj leta sem se pritožujejo različni slovenski vzdihovalci, da se pojavljajo v slovenščini srbohrvatske besede, da preti od tega slovenščini velika nevarnost in da je že zato Jugoslavija za Slovence največja nesreča. Skratka: vrazovstvo je na vidiku. Pojavljajo se celo glasovi o enotnem jeziku! Novoilirci se oglašajo! Celo na višjih mestih itd.

Je že res, da tu in tam kak žurnalista v naglici zapiše kako srbohrvatsko besedo. Žurnalista ima povsod na svetu svoj jezik. Tudi tisti glasovi o enem jeziku so se čuli — zdaj so nekam utihnili. Celo na višjih mestih itd. Vrazovstvo — vrag ga vzemi, naj bo psihološki ali sociološki pojav! — novoilirizem, jugofašizem... Bog nas varuj! Odpadnikov, izdajavcev, narodnih izvržkov, izkorenjenjencev kar mgolji. Sicer so to zadnji sledovi preteklosti, ko so gotovi ljudje prodajali slovenstvo, narod, ljudstvo tujcu... Tudi v Jugoslaviji so to delali... Zda se je slovenstvo zavedlo samega sebe in se postavilo v bran. «Slovenska fronta»! Vse je v nji. Ne maramo omahljivcev, ne dvomljivcev! Proč z vrazovstvom! Proč z vsakim, ki ne zna slovenščine! (Slovenščino pa zna samo še nekaj ljudi

skupnem gospodinjstvu, ne bi bil nič deležen tudi on, a radi česar mu želodec najbrže ne dela nobenih težav.

Drug tak slučaj kočevsko-hitlerjevskega izživljanja se je pripetil dne 11. t. m. v neki drugi gostilni, kjer je upokojeni poštar Ernest Wuchse vpi, da se bodo časi izpremenili in je javno žalil aktivne jugoslovanske ministre ter jih imenoval z lumpi. Taisti človek se je tudi izrazil, da se p...e na oblasti, kakor tudi, da mu ni mar za pokojnino, ker ima itak dovolj drugih dohodkov in sicer 10.000 Din od Kulturbunda, 10.000 Din od poznane tvrde iz Ptuja ter lepo vsoto kot upravitelj veleposelstva honorarnega rumunskega konzula g. Ing. Jelačina iz Ljubljane. Morda ta njegova izjava o dohodkih ni poznana davčni upravi v Kočevju, kakor tudi finančni direkciji v Ljubljani! Finančno direkcijo tudi naprošamo, da blagovoli preiskati, po katerih predpisih in zakonih prejema ta gospod pokojnino, ker mi vemo pač to, da je bil ta gospod do preobrata poštni ekspeditor k. u. k. Postamta in Nessel-tal, da je kot tak služil vsega kakih 15 let in da je po preobratu zapustil službo češ, da ne razume našega jezika. Da se ga noče učiti, kakor se je izrazil, gotovo ni navedel. Tako je ta gospod dolgo časa ostal brez pokojnine ter tudi gotovo ni računal na njo. Danes pa, ko prejema pokojnino in to po zaslugi gotovih politikov, blati jugoslovanske ministre in vlado, ki jo je imenoval s «Klumpert in lumpi», poleg tega se pa kaj pridno ogreva za hitlerjev «Deutschum». Bodj javnosti tudi povedano, da se je njegovi hčerki, ki se je šolala tudi s pomočjo rodbinske doklade svojega očeta, torej s podporo jugoslovanske pokojnine, zdelo umestno, da prevzame vodstvo Jugend-gruppe pri Kulturbundu.

Položaj našega življa se je v zadnjem času tako poslabšal, da že tudi imovina naših ljudi ni več varna pred temi hitlerjevskimi prenapetostmi. Ko so zvedeli, da je kupil naš znani narodni delavec g. Prinčič od nekega Kočevarja mal vinograd z zidanico, so mu razbili okna in zidanico precej razdejali. Tudi so njegovega lovskega psa že dvakrat ranili, udomačenemu srnjaku pa prizadejali veliko rano na hrbtu.

Od strani teh kočevskih hitlerjevcev se vrši tudi uspešna agitacija zoper vse, kar čuti slovensko, posebno pa klibujejo trgovini g. Šnelerja, ki to trdo občuti. Ta bojkotna agitacija je pri zadnjih volitvah tako narasla, da je Kočevar, ki se drzne prestopiti prag Šnelerjeve trgovine, pri Kočevarih ožigosan za «Kraingeria», kar velja pri tukajšnjih ljudeh kot najbolj žaljiva osovoka.

Dne 6. t. m. je nastal požar v skladišču g. Šnelerja in uničil poleg poslopja tudi vso zalogo. Soričo teh razmer se sprašujemo, ali ni tudi tukaj po sredi maščevanje?! Mero-dajne faktorije prosimo, naj bi poskusili s preiskavo tudi v tej smeri in, ako se bodo notrudili, ni izključeno, da bo naš sum potrjen.

OBČNI ZBORI KRAJEVNIH ORGANIZACIJ NARODNE ODBRANE.

Krško: v nedeljo 13. decembra t. l. ob 15. uri v sejni sobi Sokolskega društva v Krškem.

Št. Jernej: v nedeljo 13. decembra t. l. ob 9. uri dopoldne.

Članstvo obeh organizacij pozivamo, da se občnih zborov svojih krajevnih organizacij zanesljivo udeleži.

okoli «Slovenije». Prav po najnovejšem pravopisu! Vse drugo je neslovensko! Pa še bolj se bomo zaprli pred vsem neslovenskim, prav tako kakor Hrvatje ne priznajo ničesar, kar ni hrvatsko. Vse t. zv. jugoslovenstvo je — vrazovstvo. Zatrli ga bomo do zadnjega... Zdaj že poznamo njegove psihološke in sociološke prvine! Vsako popuščanje je izdajstvo na narodni stvari. Tudi vsako razumevanje in opravičevanje Vraza. To je znak malovernosti!

Tako smo skoraj tam kakor pred sto leti!

Mi vsi, ki ne spadamo v krog okoli «Slovenije», smo Vrazovci. Ali smo psihološki ali sociološki pojav, to bodo že gospodje profesorji razložili. Ker ne znamo slovenščine, — kakor jo znajo — hvala bodi Bogu! — oni, nas odganjajo od sebe in kam naj gremo, če smo obupali nad slovenstvom?... Kakor je Vraz s slovenske periferije k sebi zvalil silnejši centrum, tako se bo zgodilo tudi z nami Narobe-Katoni. Sli bomo v Jugoslavijo!... Tako se ponavlja večni proces privlačevanja in odbijanja in se razvija naše življenje v večnem kolotoku od enega ekstrema do drugega, dokler ne spoznamo že stare stoicne resnice: in medio veritas. In tedaj se nam zazdi, da je tudi v procesu Prešeren-Vraz — resnica v sredi! Tako je čutil ta problem Prešeren, gledajoč nanj iz ljubljanskega središča, želeč uspeha ilirskemu narodnemu gibanju, a braneč slovenščino in slovenstvo pred napačnimi nazori, češ, da naj se umakne ilirski mešanici ali čisti štokavščini, instinktivno čuteč, da more le iz kultiviranega narodnega jezika rasti narodna literatura; a pri tem je gotovo čutil tudi potrebo nekega idealnega navdušenja, ki ga v kranjskem mrtvili ni bilo: samo literarno delo brez javne nacionalne zavesti ni

Omočamo Vam dober in cenen nakup:

nepremočljivih hubertusov, oblek, plaščev, posameznih hlač, črnih sukenj, kratkih suknjičev

in

damskih plaščev!

Domači izdelki!

„SOKO“ OBLEKE

Otroški vozički najnovejši modelov

Dvokolesna motorji, tricikli

Šivalni stroji pogreznjivi

Po zelo nizki ceni! Ceniki franko!

„TRIBUNA“ F. BATJEL, LJUBLJANA, Karlovška c. 4

Podružnica: Maribor, Aleksandrova cesta 26

Po naši zemlji

Socijalni čut.

* V soboto zvečer so zapuščali delavci žalostnih in sklonjenih glav tovarno. Nihče ni dobil plače in tako so odhajali domov brez kruha za svoje žene in otroke. Isto noč pa je počastil ljubljanski bar s svojim obiskom večinski delničar tega podjetja ter se prav dobro zabaval v razigrani družbi in pred polnimi čašami iskreno se pijače, za katero je plačeval. Zgodaj zjutraj se je vsedel v svoj luksuzni avto ter šel počivat po težkem delu...

Košček države.

* Zgodila se je strašna nesreča: nek glasbo ljubeči član našega narodnega predstavništva je dobil kľofoto. Kam pridemo, če se ne razširi imuniteta tako daleč, da bodo zavarovana tudi lica naših narodnih predstavnikov? Saj so ti vendar manjši ali večji koščki naše države; kdor udari tak košček, ta udari državo. Tako mnenje je izrazil tudi prijatelj prizadetega poslanca.

Izgubljena listnica.

× Zadnjič je bila v ljubljanskem Trgovskem domu, ki stoji tik banske uprave in v katerem je bila prirejana razstava češke knjige, najdena listnica z nekaj denarja in temle verzom: Želimo, da bi bili dobri tisti, ki žive

moglo ogreti periferije; brez osrednjega plana niso mogli žarki oživljati obmejnega ozemlja:

Kranje, ti le dobička iščeš, bratov svojih ni ti mar, kar ti bereš, kar ti pišeš, mora dati gotov d'nar.

Kar ni tuje zaničuješ, starih šeg se zgublja sled, pevcov svojih ne spoštuješ, za dežele čast si led.

Tako pravi Prešeren v «Elegiji svojim rojakom».

Vraz gleda na ta problem s širšega, najprej štajerskega-graškega, pozneje zagrebškega ilirskega središča, videč, da ne more vsled osrednjega dialektal služiti svoji domovini. Kot dober slovenski pesnik, prehaja v svet, ki mu je jezikovno bližji in se v njem kot pesnik lažje uveljavi — a je prepričan, da velik del njegove domovine čuti isto, da žar navdušenja, ki prihaja iz Zagreba, prebujajo Slovenijo in jo veže na središče, ki nudi tudi slovenski periferiji več nego njeno ljubljansko središče v razmerah, kakor jih je sam spoznal, skoraj obupuje nad bodočnostjo slovenskega slovenstva ali vsaj ne veruje na poseben njegov razmah, dasi mu želi uspeha in noče, da bi ga ilirsko gibanje v razvoju oviralo. Porečete; to je zelo komodno stališče: želeči uspeha, a ne verovati in ne pomagati. Rekli smo, da je Vraz veroval, da pomaga po svoje in se pomen njegovega dela ne da zanikati. Sicer pa je isto stališče zavzel Prešeren nasproti «Novicam», ki jim je sicer želel uspeha, a ni sodeloval (primerjaj pismo Vrazu). Sicer pa je res, da je bil povabljen in da piše, da se ne spozna na kmetijstvo (a Vraz je bil celo odklonjen!), vendar bi bil bolj podpreti

okrog nas, ne trudimo se pa, da bi postali dobri tudi mi sami! (Sv. Avguštin.)

Tip top.

× «Ljubite svoje sovražnike, delajte dobro tem, ki vas sovražijo in molite za tiste, ki vas preganjajo in obrekujejo, da boste otroci vašega Očeta, ki je v nebesih. (Mt 5, 43—45.)

Tako pišejo «Mi mladi borci», stanovski tehnik za slovensko dijaštvo, tiskan v znanih Grobljah pri Domžalah. Besedilo je namenjeno menda Frankovemu divjaštvu nad ženami in otroci Madrida, Feyerem junaštvu nad podobnim materijalom dunajskih predmestij in najbrže tudi komu iz lastnega tabora.

Stoli

Opreme

Parket

Remec Co.

Kamnik

ta edini slovenski list s pesmimi. Vraz priznava, da vrši ilirizem delo od ene strani, kliče na delo vse, a prepuščajoč, da dela vsak po svojem najboljšem prepričanju.

Mi še nimamo dela kakor je Šurminov «Hrvatski prepoved», da bi videli naša trideseta leta jasno pred nami. Ta leta se začno s prvim zvezkom «Čebelice» leta 1830. in se končajo s Smoletovo smrtjo 1840. Peripetijo v sredi tvorijo Čopova smrt in «Krst» 1835—36. To važno desetletje še čaka na svojega mojstra, da nam ga poda. Tam bomo — če bo slika te dobe podana objektivno — videli, kako so se razvijali dogodki. Kako ozkosrčni so tudi veliki duhovi pri presojanju vprašanja te vrste, se vidi iz tega, da je n. pr. Cankar zameril Vrazu celo to, da se je prvotno pisal Frase. Vraz pa ni mogel za to, če je bilo v krstni knjigi njegovo ime zapisano Frase. Prav je, da ga je popravil v Vraz, kar takrat ni bilo tako lahko. In vendar je prav ta doba Frase izpreminjala v Vraze, Fuchse v Lisinske itd. Takih izprememb je zmožna le doba, katere bistven znak je navdušenje. Tudi Jugoslavija je v začetku povzročala take izpremembe. Danes jih opazimo malo — dasi imamo zato že poseben zakon — a, če pogledamo naša imena, vidimo, da bi bilo takih izprememb še več potrebnih.

Življenje namreč ni sama literatura, zato se stari problem danes pojavlja v novi obliki. To se pravi: kakor takrat tudi danes živimo med dvema svetovoma. Vprašanje književnega jezika se je v teku stoletja izkristaliziralo: a Levstik, ki je razsodil pravdo med dvema svetovoma, je dobro poznal oba svetova in modro razsodil: Duh je, ki nas druži, a jeziki so različni. Slovenščina in hrvaščina izvirata iz enega prajezika in se bosta kot dve

Stražišče pri Kranju

«Gorenjec» z dne 21. novembra 1936 poroča pod naslovom «Seja sreskega kmetijskega odbora v Kranju»:

Plenarne seje se je tudi udeležil naprošeni župan Križnar Anton iz Stražišča, pripominjmo, da je bil Križnar Anton dne 25. okt. pri občinskih volitvah pravilno in z veliko večino izvoljen kot župan, ki je imel popolno pravico zastopati občino pri seji sreskega odbora. Križnar Anton je pa pri seji kritiziral čez postavke proračuna kar se tiče osebnih izdatkov sreskega kmetijskega referenta, ki znašajo skoro 15 odstotkov celokupnega proračuna, to je reci in piši ca. 10.000 dinarjev. Ta denar dobi kmetijski referent za tajniške posle, katere pa bi lahko vršil bolje.

Pripominimo, da se je s poviškom postavke «osebni izdatki sreskega referenta» črtala postavka za vzrejo mladih bikcev, ki bi bila najbolj potrebna, radi tega se kmetje nikar ne čudite, če ne boste preieli obljubljenih in pri seji odobrenih podpor za vzrejo mladih bikcev, seveda ker je bolj potrebno, da se z denarjem, ki je namenjen za kmetijstvo in živinorejo, izplača kmetijskemu referentu, katerega se zelo malokrat dobi v uradu. Še v pondelkih, ko bi moral biti v uradu, ga kmetje čakajo največkrat do 11. ure ali ga pa sploh ni. Radi tega morajo kmetje hoditi po več ur daleč v mesto in ne morejo opraviti najbolj nujnih zadev pri kmetijskem referentu.

Izrazil se je pri predzadnji seji, da poseduje na Koroškem ogromna posestva, da mu ni treba služiti v Jugoslaviji. Če je tako, zakaj pa ne gre gori, kamor spada, če ga ne veseli delati v Jugoslaviji, zakaj pa odjeda kruh našim pridnim slovenskim več zmožnim uradnikom plačo, ko prejema poleg mesečne plače še ca. 10.000 dinarjev za tajniške posle sreskega odbora, ki je popolnoma zaspal, odkar je prišel on v Kranj.

Odkar je vzel posle tajnika Križnar Antonu, županu iz Stražišča, ne dobimo nikakih okrožnic in nikakih že pri seji odobrenih podpor. Tako zgleda kot da bi sreskega kmetijskega odbora v Kranju sploh ne bilo.

Prihodnjič več

kmet.

Članstvu Narodne Odbrane v Ljubljani priporočamo, da se udeležuje sobnega malokaliberskega streljanja, ki ga prireja Ljubljanska strelska družina vsak petek ob 20. uri v salonu hotela «Štrukelj».

Oblastni odbor N. O. v Ljubljani.

Našim naročnikom!

Sedanja številka «POHODA» se je močno zakasnila iz razlogov, za katere uredništvo ne more odgovarjati! Prosimo cenjene naročnike, naj malo potrpe, mi storimo s svoje strani kar nam je le mogoče, da bi dobili naročniki «Pohod» pravočasno in v redu.

Vsled preobilice gradiva, nismo mogli priobčiti vseh mnogoštevilnih člankov in dopisov, ki so nam bili poslani. Prosimo cenjene sotrudnike in dopisnike, da malo počakajo, vse pride na vrsto.

Uredništvo.

reki iz istega izvora morda še kedaj združili — a vsako nasilno mešanje je pogrešno. Naravno pa je, da mora biti nam srbohrvatski svet bližji od drugih. Oddaljevanje od tega sveta je prav tako napačno kakor mešanje.

Sedaj smo v narodni državi: trčila sta skupaj samoslovenstvo in jugoslovenstvo. V obeh oblikah so mogoči ekstremi. A ekstremi se ne le dotikajo, ampak tudi odbijajo. Tako je pred sto leti ozkosrčno kranjstvo odbijalo ilirce in ilirizem je odbijal Kranjce; samoslovenstvo odbija s svojo omejenostjo prav tako kakor nasilno jugoslovenstvo; treba je jasnih pojmov.

Pa se bo reklo: Vrazovstvo greši kakor Vraz — že s tezo, ker priznava možnost kakega ujedinenja, ki je bilo nenaravno takrat in je tembolj nenaravno zdaj, ko smo se razbili in vidimo zmote preteklosti: jezikovne in politične. Naš narodni prepoved je ostal na sredi poti, ker ni mislil na narodno osvobodjenje — brez Jugoslavije. To je naš vzor in naš cilj... Mi pravimo: to je ekstrem, ki je nevaren, in se borimo za idejo, ki druži Slovenijo z Jugoslavijo!

I. B.

(Konec.)

Popravi!

V zadnjih literarnih člankih je ostalo nekaj tiskovnih napak, ki jih s tem popravljamo:

V članku o Zofki Kvedrovi je govor o knjigi «Unuk kraljeviča Marka» (ne «Umik...»).

Trubar je pokopan v Derendingenu (ne Serendingen).

Članek o Vrazu piše in govori o vrazovstvu (ne vrazarstvu), njegova I. zbirka se je zvala «Djulažije» (ne «Djugabije», II. pa Glasovi iz dubrave Žeravinske. Pred njim so peli «ljudski pesniki» (ne godski) itd.